

УДК 338.51

Наталля Миколаївна СТАШКЕВИЧ

*старший викладач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку,
Одеський національний економічний університет, e-mail: nataliya@mail.ru*

Катерина Володимирівна КРАСІЛЬНИКОВА

викладач кафедри фінансового менеджменту та фондового ринку, Одеський національний економічний університет, e-mail: krasilnikova305@gmail.com

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЦІНОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

Сташкевич, Н. М., Красільнікова, К. В. Сучасні проблеми ціноутворення в Україні // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред. М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2017. – № 2-3 (63-64). – С. 135–143.

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан ціноутворення в Україні. Досліджено досвід розвинених країн щодо підвищення ефективності ціноутворення та стабілізації внутрішніх та зовнішніх цін. Проаналізовано податкову систему України як визначальний фактор неефективного національного ціноутворення. Визначено основні проблеми сучасного ціноутворення та методи державного регулювання цін, запропоновано шляхи вдосконалення ціноутворення в Україні. Запропоновано розробити й законодавчо прийняти національну цінову стратегію для забезпечення інтересів виробників і споживачів.

Ключові слова: ціни; ринок; ціноутворення; методи ціноутворення; державне регулювання ціноутворення; політика ціноутворення; оподаткування.

Наталья Николаевна СТАШКЕВИЧ

*старший преподаватель кафедры финансового менеджмента и фондового рынка,
Одесский национальный экономический университет, e-mail: nataliya@mail.ru*

Екатерина Владимировна КРАСИЛЬНИКОВА

преподаватель кафедры финансового менеджмента и фондового рынка, Одесский национальный экономический университет, e-mail: krasilnikova305@gmail.com

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Сташкевич, Н. Н., Красильникова, Е. В. Современные проблемы ценообразования в Украине // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред. М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2017. – № 2-3 (63-64). – С. 135–143.

Аннотация. В статье рассмотрено современное состояние ценообразования в Украине. Исследован опыт развитых стран относительно повышения эффективности ценообразования и стабилизации внутренних и внешних цен. Проанализирована налоговая система Украины как определяющий фактор неэффективного национального ценообразования. Определены основные проблемы современного ценообразования и методы государственного регулирования цен, предложены пути совершенствования ценообразования в Украине. Предложено разработать и законодательно принять национальную ценовую стратегию для обеспечения интересов производителей и потребителей.

Ключевые слова: цены; рынок; ценообразование; методы ценообразования; государственное регулирование ценообразования; политика ценообразования; налогообложение.

Natalia STASHKEVICH

*Senior Teacher, Department of Financial Management and Stock Market,
Odessa National Economic University, e-mail: nataliya@mail.ru*

Katerina KRASILNIKOVA

*Teacher, Department of Financial Management and Stock Market,
Odessa National Economic University, e-mail: krasilnikova305@gmail.com*

MODERN PROBLEMS OF PRICING IN UKRAINE

Stashkevich, N., Krasilnikova, K. (2017). Modern problems of pricing in Ukraine. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Suchasni problemy tsinoutvorennia v Ukraini: za red.: M. I. Zveriakova (gol.red.) ta in.], Socio-ekonomicheskoe issledovanie, Odessa National Economic University, Odessa, No. 2-3 (63-64), pp. 135–143.

Abstract. *The article considers the current state of pricing in Ukraine. The experience of developed countries with regard to increasing the efficiency of pricing and stabilizing domestic and external prices is studied. The tax system of Ukraine as a determining factor of inefficient national pricing is analyzed. The main problems of modern pricing and methods of state price regulation are determined, and ways of improving pricing in Ukraine are suggested. It is proposed to develop and legislatively adopt a national price strategy to ensure the interests of producers and consumers.*

Keywords: *prices; market; pricing; pricing methods; government regulation of pricing; pricing policy; taxation.*

JEL classification: *D400; D410*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Формування ціни в умовах ринку – провідний важіль господарського механізму підприємства, який реалізується у взаємодії попиту та пропозиції, обслуговує всі етапи суспільного відтворення та виступає основою подальшого розподільчого процесу. Саме в ціні виявляються як елементи вартості суспільного продукту, так і ефективність інституційного забезпечення її утворення. Відтак, ціна – економічний інструмент, завдяки якому вартість товару одержує грошовий вираз та стає об'єктом суспільного розподілу. Аналіз проблем сучасного ціноутворення сприятиме як виявленню суперечностей ціноутворення в Україні, так і обґрунтуванню шляхів підвищення його ефективності.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років свідчить про те, що проблема сучасного ціноутворення є предметом численних наукових досліджень, які відображають різні її аспекти. Зокрема, проблеми розвитку процесу ціноутворення історично знайшли відображення у працях класиків економічної науки А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса, А. Маршалла, Дж. М. Кейнса, Дж. К. Гелбрейта. Висвітленню проблем теорії та практики сучасного ціноутворення присвячено дослідження В. М. Гальперіна, В. Є. Єсіпова, І. А. Єрухимовича, І. В. Ліпсіца, А. Д. Чудакова, Л. О. Шкварчук. Ефективність управління цінами та ціновою політикою знайшла відображення в працях Т. Г. Євдокимової, Г. А. Маховикової, І. А. Желтякової, С. В. Переверзевої, Я. В. Литвиненка, В. Л. Корінева. Обґрунтування стратегії і тактики ефективного ціноутворення наведено в працях Т. Т. Негла, Р. Дж. Долана, Г. Саймона. Практичний досвід дослідження конкурентних цінових переваг підприємства висвітлено в роботах М. В. Марна, Е. В. Регнера, К. К. Завади. Дослідженню проблем сучасного державного регулювання цін в зарубіжних країнах присвячено праці М. Ю. Лева, Є. Д. Чувиліна, В. Г. Дмитрієвої.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Означений стан досліджуваних питань зумовлює потребу в аналізі й узагальненні проблем сучасного ціноутворення з метою окреслення шляхів підвищення його ефективності. Це сприятиме взаємному узгодженню економічних інтересів покупців та продавців, підвищенню ефективності сучасних методів та стратегій ціноутворення – чинників ефективного механізму господарської діяльності сучасного підприємства. Теоретичні висновки мають бути зроблені з позицій збереження надбань сучасної економічної науки.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати проблеми сучасного ціноутворення в Україні та окреслити шляхи підвищення його ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективне ціноутворення сприяє підпорядкуванню виробництва суспільним потребам, а адекватний рівень цін сприяє економічному зростанню, забезпечує ефективне конкурентне середовище, орієнтує виробництво на інноваційний зміст, скорочує витрати виробництва та прискорює обіг виробничого капіталу, підвищує якість товарів і послуг та їх споживчий попит.

Ринкові перетворення, що відбуваються в Україні, вимагають від науковців та практиків теоретичного осмислення сутності явищ та виважених практичних дій. Це особливо необхідно враховувати, якщо об'єктом дослідження та реального впливу є ціноутворення.

Теперішній стан економіки України має різкий контраст з тим, що відбувається в економіці розвинених країн. За відсутності конкуренції в нестабільній економіці України та низького життєвого рівня населення моделі західних економістів на перший погляд виглядають як майже даремна гра цін, попиту і пропозиції. Варто розуміти, що Україна знаходиться на крутому переломі своєї історії і вже сьогодні необхідно оволодіти мистецтвом ринкового господарювання та використовувати його в своїх економічних інтересах.

Знання теорії і методології ринкового ціноутворення диктується не тільки потребами внутрішнього економічного розвитку. Включення економіки України в світовий економічний процес неможливе без оволодіння основами кон'юнктури світових товарних ринків, теорії та методології зовнішньоекономічного ціноутворення. Необхідно формувати у економістів нову філософію господарювання, нове ринкове мислення та ринкову культуру, розібратись в тому, як взаємодіють основні компоненти ринку: попит, пропозиція, ціна.

Ринкові перетворення в Україні, процеси роздержавлення, розподілу капіталів вочевидь довели неадекватність самопідтримки, самостимулювання, саморегулювання вільного ринку. Тому економічна роль держави у створенні інституційного поля, «правил гри» цивілізованого ринку виняткова. Однак, національний досвід також свідчить про те, що держава не тільки забезпечує інституційне поле економічної діяльності, але й сама виконує функції підприємця.

Ринкове ціноутворення в сучасних умовах існує в поєднанні з державним регулюванням цін. Це регулювання визначає діяльність держави, спрямовану на встановлення і збереження такого рівня цін, який би забезпечив рентабельну діяльність суб'єктів господарювання, паритет цін різних галузей економіки, реальність заробітної плати, стійкість грошової одиниці та інші економічні параметри. Забезпечення державою ефективної політики ціноутворення здійснюється за допомогою регулювання цін, системи оподаткування, вилучаючи частину доходів у виробників та споживачів, підтримки виробників і споживачів, через системи дотації за допомогою прямих та непрямих методів.

Прямі методи регулювання переважають на етапі становлення ринку, недостатнього розвитку механізму його регулювання та в умовах економічної кризи. Це – встановлення на певний термін фіксованих (твердих) цін на товари та послуги першої необхідності, застосування граничних цін або граничних коефіцієнтів їх підвищення, контроль граничних рівнів рентабельності виробничих, посередницько-збутових та торгівельних надбавок, дотування виробників деяких товарів (наприклад, сільськогосподарської продукції), укладання угод про ціни між підприємствами і державою (наприклад, з нафтотрейдерами щодо цін на паливно-мастильні матеріали) тощо [1].

Суть прямих методів така: в умовах ринкової економіки підприємство-виробник самостійно встановлює ціни на свої вироби, однак при цьому воно має враховувати чинні державні законодавчі та нормативні акти. Відхилення від встановлених норм і правил проявляється у процесі взаємодії підприємства з партнерами, кредитно-фінансовою і банківською системою, податковою адміністрацією та ін. Пряме регулювання найчастіше здійснюється в періоди інфляції та дефіциту товарів. За цих умов держава втручається в діяльність підприємств, регулюючи ціни на найважливіші товари та послуги для населення, вживаючи антимонопольних заходів, намагаючись зменшити соціальне напруження в суспільстві. Пряме регулювання здійснюється в так званих галузях суспільного користування.

Непрямі методи державного впливу на ціноутворення переважають в умовах стабільної економіки, коли потенціал ринкового механізму регулювання діє на повну силу. Непряме регулювання досягається передусім через диференціацію рівнів оподаткування та кредитування, митну, акцизну політику тощо.

Непрямі методи передбачають зміну кон'юнктури, встановлення оптимального співвідношення між попитом та пропозицією. Вони здійснюються у різних формах – від державних замовлень до регулювання витрат підприємств через встановлення норм і нормативів. Ці методи не мають безпосередньої дії, але сприяють уповільненню підвищення цін в масштабах економіки [2].

З 1 жовтня 2016 року уряд запустив пілотний проект щодо зняття держконтролю з ціноутворення на товари і послуги у сфері виробництва та реалізації продовольчих товарів. Про це йдеться в затвердженій постанові Кабінету Міністрів «Про реалізацію пілотного проекту щодо тимчасового обмеження застосування постанови Кабміну № 1548 від 25 грудня 1996 року та постанови № 1222 від 17 жовтня 2007 року» [3]. Суть пілотного проекту полягає в тому, що з 1 жовтня припиняється дія низки норм постанов № 1548 та № 1222, якими регулюються, зокрема, граничні рівні рентабельності та торговельної надбавки (до 15%) на борошно, хліб, макаронні вироби, крупи, цукор, яловичину, свинину, м'ясо птиці, ковбаси, молоко, сир, сметану, вершкове масло і соняшникову олію, яйця.

Призупинення державного регулювання цін вводиться безстроково, але Державний комітет статистики та обласні держадміністрації повинні моніторити цінову ситуацію після введення мораторію та подати інформацію про моніторинг у Міністерстві економічного розвитку і торгівлі.

Протягом 2017 року Міністерство економічного розвитку і торгівлі має проаналізувати отриману інформацію та надати в Кабмін звіт про проведення пілотного проекту та пропозиції про удосконалення державного регулювання цін на продовольчі товари.

З 1 жовтня протягом трьох місяців буде вивчатися динаміка цін, та за результатами моніторингу буде прийнято рішення щодо скасування, обмеження або поновлення регулювання.

Теоретично держава має достатньо дієвих важелів впливу на формування цін національної економіки. Однак, практика господарської діяльності підприємств і домашніх господарств в умовах сучасної економічної кризи свідчить про те, що реальний рівень цін товарів і послуг, на жаль, не забезпечує поставлених цілей національного ціноутворення, що зумовлює їх перманентне підвищення, знижує і ділову активність підприємств, і споживчий попит.

Відомий економіст Дж. Гелбрейт наголошує, що особливий контроль за цінами з метою їх стабілізації держава повинна здійснювати в періоди інфляційного тиску. Оскільки рівновага, на думку Дж. Гелбрейта, відображає три ймовірних напрямки макроекономічного впливу – рівновага без контролю, нерівновага, яка спирається на контроль, а також доповнена контролем рівновага попиту та пропозиції. Забезпечення рівноваги без контролю, зазначає Дж. Гелбрейт, забезпечується податковою та фінансовою системами будь-якої національної економіки [4].

Аналіз результатів суспільного виробництва, законодавчо-правових документів свідчить про те, що в період розвитку ринкових відносин в Україні уряди віддавали перевагу ринковій рівновазі без контролю. Наслідком цього є те, що національний ринок і дотепер не набув цивілізованого рівня розвинених країн.

Визначальним фактором неефективного національного ціноутворення є реформована, однак неефективна в інтересах всього суспільства, податкова система України. Аналіз положень введеного в 2010 році Податкового кодексу свідчить про те, що структура податків і діючі ставки оподаткування недостатньо орієнтовані на подолання затяжної економічної кризи, виведення значної частини національної економіки з тіні, попередження ухилень від

сплати податків, удосконалення механізму ціноутворення та корелювання усіх суспільно-економічних інтересів. Ефективна податкова система повинна відповідати елементарним вимогам теорії оподаткування. Так, порівняльний аналіз індексів податкового навантаження деяких країн свідчить про надмірне оподаткування в Україні в умовах кризи, що зумовлює нерівномірний розподіл податкових зобов'язань між платниками податків і недотримання принципу їх рівності перед законом.

Крім того, в провідних країнах світу з метою рівномірного розподілу податкових зобов'язань застосовують прогресивне оподаткування, яке дозволяє зменшити обсяги «тіньових» доходів, рівень оподаткування платників податків з низьким рівнем доходів та підвищити загальний рівень доходів до бюджету [5].

Однак реформована податкова системи України значною мірою орієнтовна на задоволення інтересів держави, всупереч інтересам підприємницького класу та домогосподарств, оскільки зміна ставок оподаткування за новим Податковим кодексом суттєво не змінила ні величини податкових надходжень до Бюджету, ні надмірне податкове навантаження на платників податків.

Світова практика оптимізації лише податку на додану вартість свідчить про те, що з початком світової економічної кризи його зниження було оперативним здійснено урядами різних країн і виступило одним із кроків урядів щодо її подолання.

Водночас в Україні нині діючі податкові зобов'язання з податку на додану вартість становлять 20%, а їх зменшення планувалось з 1 січня 2014 року і повинно було складати 17%. Це зниження ставки ПДВ із року в рік відкладається. Тому, хоча й ПДВ залишається суттєвим джерелом наповнення Державного Бюджету, однак його рівень в умовах світової кризи та «хронічно нестабільного національного ринку» є одним із найбільших у світі. Це суттєво знижує ділову активність підприємницького класу та важким тягарем перекладається на споживача в ціні кожного товару.

Крім того, відповідно до нового Податкового кодексу в Україні базою оподаткування податком на додану вартість є не тільки прибуток і заробітна плата (реальні елементи новоствореної вартості), але й амортизаційні відрахування.

Необґрунтованим є й оподаткування одних податків іншими. Наприклад, з метою розширення податкової бази, обкладання мита й акцизу податком на додану вартість, які не мають відношення до новоствореної вартості. Внаслідок цього, податок на додану вартість втрачає свій економічний сенс і практично перетворюється на податок з продажу – певного виду багатократний податок з обороту.

Отже, діючі непрямі податки й водночас елементи ціни товару – мито, акциз і ПДВ як ціноутворюючі фактори суттєво підвищують рівень цін національної економіки, а сучасний адміністративно-правовий механізм формування ціни сприяє компенсації значного податкового тиску кінцевим споживачем товару. Зменшення «податкового тягаря» в структурі ціни сприяло б її скороченню не менше ніж у 1,5–2 рази. Особливо це стосується підакцизних товарів.

Тому саме податок на додану вартість – потужний фактор зростання цін на всіх стадіях виробництва та реалізації товарів і послуг, – повинен стати основою підвищення ефективності ціноутворення в Україні та вдосконалення податкової політики в цілому. Для цього необхідно здійснювати поступове зниження діючих ставок. Оскільки миттєве законодавче зниження ставок оподаткування не стільки сприятиме зниженню цін товарів і послуг, скільки збільшенню прибутків продавців. Тому доцільно регламентувати співвідношення ціна/ставка оподаткування.

Прибуток як елемент ціни товару, також – об'єкт оподаткування. Однак в умовах затьяжної економічної кризи підприємці прагнуть знизити інфляційні ризики, тому часто необґрунтовано та безконтрольно з боку держави вдаються до збільшення рівнів рентабельності продукції. При цьому частина податкових платежів з прибутку підприємства компенсується саме необґрунтованим і неконтрольованим зростанням вільних ринкових цін.

Це стосується і єдиного соціального внеску підприємств на фонд заробітної плати, які формують собівартість продукції та ціну.

Актуальність цієї проблеми зумовлюється потребою подолання диспропорцій різних підприємницьких сфер. Так, необґрунтовані й неконтрольовані державою рівні рентабельності різних видів підприємницької діяльності (виробничої, посередницької, комерційної тощо) зумовлюють недостатні прибутки виробничої сфери національної економіки в Україні та, водночас, надприбутки інших сфер підприємницької діяльності. При цьому надмірні ціни просто вихолощують саме поняття споживчого попиту.

Наслідками такої диспропорції є, по-перше, необґрунтоване підвищення цін значної кількості товарів національної економіки, яке суттєво знижує купівельну спроможність не тільки незабезпеченої частини суспільства та скорочує її споживчий попит, але й активно розширює цю частину суспільства, знижуючи загальний рівень життя активного працездатного населення, яке за інших умов могло б сформувати середній клас суспільства.

По-друге, більш глибокий аналіз проблеми дозволяє виявити іншу гальмівну суперечність суспільного виробництва в Україні. Безумовно, в умовах кризи кожний економічний суб'єкт знаходить власні шляхи виживання. Однак, сформовані деформації пропорцій рівнів рентабельності різних видів підприємницької діяльності в Україні набувають загрозливо несприятливих меж. Оскільки виробнича сфера з її перманентною потребою інноваційно-технологічного оновлення йде позаду посередницького та торгового бізнесу. При цьому багатократне підвищення рівнів рентабельності та загалом цін відбувається саме на торгово-посередницькому етапі просування товарів і послуг від виробника до споживача.

Соціальним наслідком цього є, наприклад, недоступність житла для більшості національних споживачів, надвисокий рівень цін на лікарські препарати тощо. Тоді як у розвинених країнах ціни ринку житла знаходяться під особливою увагою уряду, інвестиційних компаній та банків, а також державою дотуються значна кількість лікарських препаратів.

Діюча в Україні податкова система детермінує зростання податкових платежів пропорційно зростанню цін. Це вигідно для фіскального змісту системи, однак, неприйнятно з позицій обґрунтованості платників податку та, врешті, стабілізації цін національної економіки. Виникає суперечлива ілюзія зростання доходів національного бюджету, яка обумовлюється, передусім, інфляційними чинниками – зростанням цін, збільшенням податкової маси та дефіциту бюджету, оскільки інфляційні процеси значною мірою впливають на його витрати. Таким чином, діючий механізм ціноутворення відбиває реальний стан ефективності економіки в Україні. Остання залишається неадекватною економічним умовам і завданням розвитку та не сприяє подоланню сучасної економічної кризи на національному рівні.

У процесі формування ефективного ціноутворення в Україні недостатньо використовуються досвід і тенденції економічно розвинених країн. Так, досвід розвинених країн свідчить про те, що підвищенню ефективності ціноутворення та стабілізації внутрішніх та зовнішніх цін сприяють:

- простота та зручність системи оподаткування;
- мобільність і гнучкість податкової системи в умовах швидких соціально-економічних змін;
- обґрунтованість фінансових потреб держави (фіскальна достатність податкової системи);
- помірність оподаткування (потреби держави у фінансах не повинні знижувати зацікавленість платників податків у господарській діяльності, оскільки надмірні податки зменшують податкову базу, а значить, і податкові надходження та водночас породжують тенденції приховування прибутків платниками податків);
- відповідність податкової системи критеріям справедливості (прогресивне оподаткування, запобігання подвійному та багаторазовому оподаткуванню, мінімізація податкових пільг тощо);

– інтеграція цільових соціальних податків та їх реформування спираючись на ефективний світовий досвід (наприклад, Чилі).

Зниження податкового тиску на суб'єктів економіки, вдосконалення величини та структури оподаткування орієнтовно на рівень інфляції сприятимуть підвищенню ефективності ціноутворення, значній стабілізації цін, підвищенню реальних доходів як домашніх господарств, так і підприємницького сектора. Останні могли б стати додатковими внутрішніми інвестиційними ресурсами виробничої сфери національної економіки, яка для забезпечення зростання потребує суттєвого оновлення. Водночас, таке реформування сприяло б і збільшенню податкових надходжень до бюджету.

Вдосконаленню податкової системи в межах означеної проблеми сприяло б і надання пільг платникам податку на прибуток в частині зниження собівартості продукції. Вилучення цієї частини прибутку з бази оподаткування стимулювало б підприємства активніше шукати шляхи зниження собівартості, збільшувати заощадження для модернізації та розширення виробництва. А це сприяло б зростанню обсягів виробництва та, врешті, бази оподаткування.

Таким чином, потреба в оптимізації національного досвіду ціноутворення зумовлює необхідність обмеження урядом рівнів прибутків у торгово-посередницькій сфері. Однак таке регулювання повинно мати переважно рекомендаційний характер. Більш дієвим важелем оптимізації ціноутворення було б прогресивне оподаткування економічних суб'єктів з надприбутками та перерозподіл акумульованих у бюджеті засобів на розв'язання нагальних соціальних програм.

Іншим суттєвим недоліком діючої системи ціноутворення в Україні є те, що вона практично не стимулює формування визначальних пропорцій ефективного розвитку економіки, зокрема, співвідношення темпів зростання продуктивності праці та фонду споживання на макро- та мікроекономічному рівнях. Ціновий контроль держави – провідний інструмент ефективності планування промислового розвитку будь-якої економіки, який дозволяє реально впливати на задоволення потреб сучасних технологій в капіталах (ціни повинні бути достатньо низькими, щоб залучати споживачів і, водночас, достатньо високими, щоб забезпечувати достатні прибутки для фінансування розвитку підприємства).

І, врешті, випередження зростання продуктивності праці порівняно з фондом споживання підприємств – визначальна передумова як стабільного розвитку економіки, ефективний фактор управління інфляцією та скорочення дефіциту бюджету, так і перспективний важіль державного регулювання ціноутворення. При цьому забезпечення державою названих пропорцій податковими методами дозволило б підвищити не тільки ефективність формування цін в Україні, але й вивести значну частину економіки «з тіні».

На початку 2016 року в рамках податкової реформи прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» № 909-VIII від 24.12.2015 р. [6]. Згідно з цим законом Україна істотно скоротила ставку єдиного соціального внеску (ЄСВ) до 22% замість диференційованої ставки, яка досягала майже 50% від нарахованого доходу співробітникам залежно від класу ризику виробництва. Україна не самотня в цьому рішенні, адже багато європейських країн втілювали такі реформи раніше. Ідея цієї реформи полягає в зниженні витрат на робочу силу, щоб національні підприємства ставали більш конкурентоспроможними, збільшували експорт, інвестиції, реальну заробітну плату. Додатковим стимулом послужила необхідність знизити рівень тіньової економіки в країні. Зниження ставки ЄСВ скорочує виробничі витрати, викликаючи падіння цін, тому що ЄСВ включається підприємствами у собівартість реалізованої продукції. Скорочення бюджетних витрат, необхідних для компенсації зниження надходжень із-за зниження ставки ЄСВ, становить 2,1% ВВП (що менше скорочення надходжень від ЄСВ із-за компенсуючого збільшення інших доходів за рахунок зростання ВВП). Скорочення державних витрат призводить до зниження цін і скорочення ВВП (із-за зниження сукупного попиту). Таким чином, це здійснює підсилюючий ефект на ціни і протилежний ефект на ВВП.

Зазначимо, що в процесі ринкових реформ введенням неоподаткованого мінімуму була здійснена спроба вплинути на скорочення темпів зростання фонду споживання на підприємствах. Однак його величина (17 грн.) суттєво не вплинула на зростання продуктивності праці, а навпаки, спонукає підприємства приховувати реальний фонд заробітної плати та розподіляти його на значну кількість працівників. Таким чином, в межах національної економіки фактично стимулюється непродуктивна праця з мінімальною оплатою.

Підвищенню ефективності ціноутворення інвестиційних товарів (інноваційних технологій) та житла сприяло б і реформування банківської сфери. Зокрема, законодавчого зниження позикових кредитних відсотків, оскільки їх діюча величина не стимулює ні кількісне, ні якісне зростання як виробничої бази, так і ринку житла, формуючи практично подвійну ціну цих товарів. Процес «проїдання» основного промислового капіталу продовжується. Особливо це відбивається на підприємствах малого бізнесу, які найбільше потребують державної підтримки. Таким чином, зниження ставок кредитування та оподаткування прибутків банків у частині інвестиційного та житлового кредитування сприяли б підвищенню ділової активності та розв'язанню проблеми доступного житла.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, проведений аналіз проблеми підвищення ефективності ціноутворення в Україні дозволяє узагальнити низку висновків:

1. Процеси роздержавлення, розподілу капіталів, лібералізації цін довели неадекватність самопідтримки, самостимулювання, саморегулювання вільного ринку.
2. Економічна роль держави полягає в створенні інституційного поля ефективного ціноутворення.
3. Реформування податкової системи в Україні сприяло б підвищенню ефективності ціноутворення.
4. З метою підвищення ефективності національного ціноутворення в Україні, забезпечення інтересів виробників і споживачів доцільно розробити й законодавчо прийняти національну цінову стратегію.

Результати дослідження можуть бути використані в подальшому вивченні проблем підвищення ефективності ціноутворення, зокрема, обґрунтування методологічних основ, модернізації механізму формування цін стратегічних та соціально значущих галузей економіки, які потребують державної підтримки.

Література

1. Андрусь О. І. Аналіз проблем сучасного ціноутворення в Україні та обґрунтування шляхів підвищення його ефективності // *Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання*. – 2013. – № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2027>.
2. Шкварчук Л. О. Ціни і ціноутворення: навч. посіб. – 3-тє вид., випр. та доп. – К.: Кондор, 2005. – 214 с.
3. Про реалізацію пілотного проекту щодо тимчасового обмеження застосування постанови Кабміну від 25 грудня 1996 року № 1548 та постанови від 17 жовтня 2007 року № 1222: Постанова Кабінету Міністрів України № 656 від 22.09.2016 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/656-2016-n>.
4. Гелбрейт Дж. Новое индустриальное общество / пер. на рус. яз. Л. Я. Розовский, Ю. Б. Кочеврин, Б. П. Лухачёв, С. Л. Батасов // Центр гуманитарных технологий. – М., 2004. URL: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5021>.
5. Луганська К. С. Досвід державного регулювання цін в розвинутих країнах та можливість його застосування в Україні // *Науковий клуб «SOPHUS»*. – Тернопіль, 2013. URL: http://sophus.at.ua/publ/2013_05_30_31_kampodilsk/ekonomichnij_blok_doslidzhen/dosvid_derzhavnogo_reguljuvannja_cin_v_rozvinutikh_krajnakh_ta_mozhливист_jogo_zastosuvannj_a_v_ukrajini/31-1-0-658.

6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році: Закон України № 909-VIII від 24.12.2015 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/909-19>.

References

1. Andrus, O. I. (2013). *Analysis of problems of modern pricing in Ukraine and ground of ways of increasing its efficiency [Analiz problem suchasnoho tsinoutvorennia v Ukraini ta obhruntuvannia shlyakhiv pidvyshchennia yoho efektyvnosti]*, *Efektyvna ekonomika*, No. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2027> [in Ukrainian]
2. Shkvarchuk, L. O. (2005). *Prices and pricing. 3rd ed. [Tsiny i tsinoutvorennia; 3-e vyd.]*, Kondor, Kyiv, 214 s. [in Ukrainian]
3. *On the implementation of a pilot project on the temporary limitation of the application of the Cabinet of Ministers of Ukraine resolution from 25.12.1996 No. 1548 and resolution from 17.10.2007 No. 1222: Law of Ukraine, No. 656, 22.09.2016 [Pro realizatsiiu pilotnoho proektu shchodo tymchasovoho obmezhenia zastosuvannia postanovy Kabminu vid 25 hrudnia 1996 roku No. 1548 ta postanovy vid 17 zhovtnia 2007 roku No. 1222: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy, No. 656, 22.09.2016]*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/656-2016-n> [in Ukrainian]
4. Galbraith, J. (2004). *New industrial society. Trans. from Rus. L. Ya. Rozovsky, Yu. B. Kochevrin, B. P. Likhachev, S. L. Batasov [Novoe industrialnoe obshchestvo; per. na rus. yazyk: L. Ya. Rozovskii, Yu. B. Kochevrin, B. P. Likhachev, S. L. Batasov]*, Tsentr gumanitarnykh tekhnolohiy, Moskva, available at: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5021> [in Russian]
5. Luhanska, K. S. (2013). *Experience of state regulation of prices in developed countries and the possibility of its application in Ukraine [Dosvid derzhavnogo rehuliuвання tsin v rozvynutykh krainakh ta mozhlyvist yoho zastosuvannia v Ukraini]*, Naukovyi klub «SOPHUS», Ternopil, available at: http://sophus.at.ua/publ/2013_05_30_31_kampodilsk/ekonomichnij_blok_doslidzhen/dosvid_derzhavnogo_reguljuvannja_cin_v_rozvinutikh_krajnakh_ta_mozhlyvist_jogo_zastosuvannja_a_v_ukrajini/31-1-0-658 [in Ukrainian]
6. *On amendments to the Tax Code of Ukraine and certain legislative acts of Ukraine on ensuring the balance of budget revenues in 2016: Law of Ukraine, No. 909-VIII, 24.12.2015 [Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennia zbalansovanosti biudzhetykh nadkhodzhen u 2016 rotsi: Zakon Ukrainy, No. 909-VIII, 24.12.2015]*, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/909-19> [in Ukrainian]